

СОФИЙСКИ УНИВЕРСИТЕТ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ”

ИСТОРИЧЕСКИ ФАКУЛТЕТ

КАТЕДРА „ЕТНОЛОГИЯ“

Петър Карамфилов Зарев

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

на дисертационен труд на тема:

**РЕФЛЕКСИВЕН МОДЕЛ НА УЧИТЕЛЯ ЗА
СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ**

за присъждане на образователната и научна степен „Доктор“

Научно направление : шифър 3.1 „Социология, Антропология и науки за Културата“

**Научен ръководител:
Проф. д-р Ирина Колева**

София, 2017

Дисертационният труд е обсъден на разширено заседание на катедра „Етнология“ към Исторически факултет на СУ „Св. Климент Охридски“ на 04.07.2017 г. и е насочен за защита пред специализирано научно жури по научна специалност 3.1 „Социология, Антропология и науки за Културата“.

Дисертационният труд е с обем 302 страници, от които 229 страници са текст-изложение и 82 страници приложения. Структурата му включва четири глави, включително увод, заключение, литература, библиографска справка, списък на 75 респонденти и приложения в електронен вид в размер на 841 MB (882 827 264 bytes) 218 Files, 25 Folders.

Използваната литература включва 140 заглавия, от които 118 източници на кирилица и 22 на латиница. Базисната библиография включва 142 заглавия на латиница и 150 заглавия на кирилица, и 43 електронни траектории.

Публичната защита на дисертационния труд ще се състои на 05.09. 2017г. от 17ч.в СУ „Св. Климент Охридски“, на открито заседание на научно жури в състав:

Председател на научното жури :

доц. д-р Джени Маджаров

Членове:

1. проф. днк Маргарита Карамихова
2. проф. дин Лучиян Милков
3. проф. д-р Румяна Борисова
4. проф. д-р Ирина Колева

СЪДЪРЖАНИЕ

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ИЗСЛЕДВАНЕТО.....	4
ПЪРВА ГЛАВА	
СОЦИО ЕТНИЧЕСКА РЕФЛЕКСИЯ И ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ.....	8
ВТОРА ГЛАВА	
СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ НА УЧИТЕЛЯ.....	9
ТРЕТА ГЛАВА	
ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ МОДУЛ: РЕФЛЕКСИВЕН МОДЕЛ НА УЧИТЕЛЯ ЗА СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ.....	11
ЧЕТВЪРТА ГЛАВА	
ОБОБЩЕН ЕМПИРИКО-ТЕОРЕТИЧЕН РЕФЛЕКСИВЕН МОДЕЛ В СИСТЕМАТА НА ОБРАЗОВАТЕЛНОТО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ, СПРЯМО СОЦИОКУЛТУРНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ НА УЧИТЕЛЯ	29
ИЗВОДИ.....	34
ЗАКЛЮЧЕНИЕ	35
ОСНОВНИ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	36
ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД	37
АНОТАЦИЯ на английски език	38

ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

I. Актуалност на етнопсихологическото изследване

Измененията в социокултурната ситуация в страната и света в началото на новото хилядолетие изискват иновативно преосмисляне на много традиционни базови подходи, концепции, теории в науката за обществото и човека, и в етнопсихологията на образователното взаимодействие.

Системата на образователно взаимодействие предполага нов прочит. Националните пожелателни и директивни документи определят променящи се образователни реалности като: европейски и национални образователни приоритети, актуализиращо се учебно законодателство, хетерогенна учебна среда, преформатиране на основи знания, умения и компетентности съгласно Европейската квалификационна рамка и нейното отражение в Националната квалификационна рамка (2012 г.).

В новите международни документи за развитие на европейското средно образование рефлексията е изведена с ранг на съществен елемент в структурата на „ключовите образователни компетенции“, необходими за всеки в „обществото на знанието“. Рефлексията може да бъде теоретичен фундамент за създаване на висококонкурентни технологии в сферата на образованието с ясно изразена интегративна същност.

Социокултурната компетентност е многоизмерна, в нея са представени и знания (когнитивен компонент), и отношения (емоционален компонент), и действие (праксиологически компонент) и тези способности на действие, които е овладял учителят, неговата интуиция и готовност за импровизация. Структурата на социокултурната компетентност образуват нейните частни видове, съответстващи на системата на компонентите на педагогическата дейност: диагностична; аксиологическа; прогностична; комуникационна; интерактивна; фасилитационна; аналитична; рефлексивна; акмеологична и изследователска.

Съвкупността им позволява да се направи извод за нивото на формираната социокултурна компетентност на учителя и в тях в „чист“ вид присъстват знанията, уменията и компетентности в областта на етнопсихологията, етнопедагогиката и социалните и културологичните науки.

Българската образователна система се характеризира с тенденция – общообразователните училища и класовете в тях да бъдат мултикултурни като „заедност“ от ученици, които са носители на етнически, религиозни и езикови различия. Това е все по-често срещана особеност, а интеркултурността, като взаимодействие между тези различия, става необходима характеристика на тези училища.

Българските учители, които изпълняват образователната си мисия в групи и класове с ученици, носители на различни култури, имат сериозен дефицит от базови знания както за тези култури, така и за основните нормативни документи, регламентиращи различията. В това отношение най-ощетени се оказват както ръководителите на детски градини и различни по степен училища, така и детските и началните учители, които първи се срещат с тези различия и често изпитват на собствения си гръб дефицита от такива знания, дефицитни в голяма степен от учебните планове на висшите училища.

В образователната ни система през последните няколко години (2012 – 2017) интересът към материята още по-силно се подхранва и от все по-бързото отваряне на диалога между културите, чието превъплъщение в системата намира преподаването с механизмите на интеркултурното образование.

Липсата на мотивация за постижение на българския учител и незаинтересоваността му да се грижи за собствената си квалификация, е другата голяма причина за наличния дефицит от знания за българските етнически, религиозни и езикови малцинства. И не на последно място липсата на системна квалификация по проблема, продиктувана от дефицита на политики и експерти в МОН в тази област на знанието, също даде своя негативен ефект за изоставане в процеса за въвеждане и приложение на елементите на интеркултурното образование в предучилищното и училищното образование.

На основата на изложеното по-горе под подготовка на ново поколение специалисти в областта на образованието разбираме поставяне наравно с предметната, социокултурната компетентност на учителя, желанието му да общува с учениците, които се проявяват в способността и уменията на психолого-педагогическата диагностика на отделния ученик, неговите характеристики и потребности, самооценка, мониторинг на образователната среда; познавателна мотивация, емоционална интелигентност, да развиват ценностно-ориентирано поведение и междукултурна рефлексия.

Етнопсихологическото изследване осветлява някои психолого-антропологични и социално-рефлексивни предпоставки за етнопсихологическо взаимодействие в интеркултурна образователна среда. Казаното дотук обуславя необходимостта от разработването на показатели за социокултурна компетентност на учителя, основаващи се на рефлексивния подход и разработването на примерен рефлексивен емпирико-теоретичен модел за социокултурна компетентност на учителя.

II. Значимост на емпирико-теоретичното етнопсихологическо изследване

Настоящото емпирико-теоретичното етнопсихологическо изследване е част (срез) от инициатива на МОН за „Обучение на педагогически специалисти за формиране на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда“ по проект BG051PO001-3.1.03-0001 „Квалификация на педагогическите специалисти“.

Чрез него са предадени и усвоени ключови умения и компетентности за решаване на образователните проблеми на малцинствените общности чрез познаване на социалните и етнокултурните им специфики.

Обучението е на база познаване на подходи за приобщаващо образование, прилагане на успешни етносоциални практики и технологии за осигуряване на достъпна приемача среда, високо качество на образованието и повишаване на обхвата на учениците в задължителна училищна възраст. Обучението бе насочено към педагогически специалисти от средищни и защитени училища където проблемите са проявени най-остро, но са актуални и за всички училища поради глобализацията и многообразието на съвременния свят. Това породило необходимостта от обучение на представители от всяко училище

Представеното етнопсихологическо изследване е значимо предвид:

- Внедряването на новия закон за предучилищното и училищно образование (2016)
- Внедряването на държавните образователни стандарти на МОН по приобщаващо образование и „Гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование“ (2016)
- Демографската структура на населението у нас
- Стратегията на НСССЕИВ и последващият план на действие на Министерския съвет за интеграция на уязвими етнически общности и групи, с фокус към ромите (2012 – 2020)
- Стратегията за образователна интеграция на деца и ученици от етническите малцинства на МОН (2016) и други фактори от формално и съдържателно гледище.

III. Цел и задачи на емпирико-теоретичното етнопсихологи-ческо изследване

Целта на емпирико-теоретичното етнопсихологическо изследване е да се разработи ценностно-ориентиран емпирико-теоретичен рефлексивен модел за социокултурна компетентност на учителя.

Задачи:

1. Да се проучи и анализира научната литература, свързана с проблематиката: рефлексия, социокултурна компетентност, интеркултурна среда.
2. Да се представи и емпирично обоснове етнопсихологическа емпирико-теоретична парадигма за разработване на рефлексивен модел в системата на образователното взаимодействие, спрямо социокултурната компетентност на учителя (в българското образователно пространство).
3. Да се разработи и апробира серия от типови рефлексивни задачи (по рефлексивния подход на И. Колева) за формиране на социокултурна компетентност на учителя.
4. Да се разработи и апробира вариант на диагностичен срез спрямо резултатите от проведено рефлексивно обучение с учители в условията на интеркултурна образователна среда (по И. Колева).
5. Да се изведат и формулират качествени и количествени показатели за социокултурна компетентност на учителя спрямо Закона за предучилищното и училищното образование (2016) и съпътстващите го държавни образователни стандарти.

Предмет на емпирико-теоретичното етнопсихологическо изследване е: рефлексивният модел на учителя за образователно взаимодействие в интеркултурна среда.

Обект на емпирико-теоретичното етнопсихологическо изследване са: етнопсихологическите маркери на показателите за социокултурна компетентност на учителя.

Хипотеза на емпирико-теоретичното етнопсихологическо изследване:

В настоящото дисертационно изследване се допускат следните предположения:

Хипотеза 1: Допускаме, че разработването и апробирането на рефлексивен модел на учителя за социокултурна компетентност са необходим и надежден инструмент за осъществяване на социокултурно взаимодействие между всички адресати в българската образователна система.

Хипотеза 2: Правим допускане, че в системата „обучаващ – обучаван“ етнопедagogическото моделиране на всички компоненти и релационни връзки е необходимата рефлексивна образователна среда за формиране на социокултурна компетентност у учителя.

IV. Организация на емпирико-теоретичното етнопсихологи-ческо изследване

За реализиране на целта, задачите и проверката на хипотезата са използвани средствата и процедурите, които са в основата на методическия инструментариум, предложен в модела. Много важен момент тук са средствата на емпирико-теоретичната парадигма в обсега на рефлексивния модел. Предвид синтеза на различни научни направления тук са включени:

- отражението на информационни и имитационни и някои специфични методи на изследване, свързани с т.нар. външна взаимосвързаност като основа за непосредствено възприемане на обекта, т.е. образът на обекта заема централно място в съзнанието, докато психическите проекции на собствените умозрителни манипулации относно обекта остават на заден план;

- вътрешната обработка и информация, при която прогнозните механизми подтикват към нови умозрителни действия, включващи се в научноизследователски и евристично-моделиращи методи с образователна цел. Така се постига опериране с разнообразни структури с нарастваща сложност;
- съчетаването на рационалното и емоционалното начало в експеримента чрез методика за психологическа активизация на творческата дейност, като метод за групово „търсене на идеи“.

При метода вторично изследване съм използвал резултатите и изводите от направеното изследване в рамките на „Обучение на учители за формиране на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда” по проект BG051PO001-3.1.03-0001 “Квалификация на педагогическите специалисти” по Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси” с цел да се използват резултатите, получени в процеса на съпоставяне, за да се оползотворят извлечените поуки.

❖ Организация и методика на изследването

Проведох научният експеримент в рамките на „Обучение на учители за формиране на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда” по Проект „Квалификация на педагогическите специалисти”, който обхваща общо 4111 човека. Експерименталният етнопсихологически модел за провеждане на формацията експеримент е структуриран под формата на система от обучения за повишаване равнището на професионална компетентност на педагогическите специалисти. Във Формацията етап приложих компетентностен модел по рефлексивния подход на И. Колева, който е в основата на управлението на промяната и задава стандарта. В процеса на обучение на педагогическия специалист се формират социокултурните компетентности, чрез които се постигат целите на експеримента. Дейностите на научният експеримент се реализираха в периода 2012 - 2014 г. при следните **показатели** за изпълнение на емпирико-теоретичния модел: **изграждане на теоретична и практическа система** от обучителни дейности (присъствени и дистанционни), **осигуряване** на необходимите **дидактически материали** и техническа база, както и **разработването на ефективни техники за комуникация и професионален обмен**, с акцент върху електронните ресурси и дистанционното консултиране. Дидактически и възпитателни методи са кодирани в дидактическата технология на **професионално-педагогически тренинг** с учителите – обучаеми в рамките на хорариума часове за присъствения етап на обучението. Разширяването на ефекта от реализацията на обучението се постигна чрез създаването на нови учебни програми за обучение на педагогически специалисти с цел придобиване на знания и формиране на умения за разрешаване на проблеми, идентифицирани като дефицити.

ОСНОВНО СЪДЪРЖАНИЕ НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

ПЪРВА ГЛАВА

МУЛТИ ЕТНИЧЕСКА РЕФЛЕКСИЯ И ОБРАЗОВАТЕЛНА ИНТЕГРАЦИЯ

В тази глава са обособени **пет основни параграфа**: рефлексията като етнопсихологически феномен, видове и типове рефлексия, рефлексивният подход в системата на образователно взаимодействие в интеркултурна среда, психолого-антропологични теории за интеркултурно образование и социално-рефлексивни антропологични теории за интеркултурно образование (мотивационна дидактическа рефлексия в комуникативен и личностен аспект).

Несъмнено методологическата страна на подобно изследване е силно зависима от човешкия фактор.

Безспорно манталитетът е феномен на етнопсихологията. „Традиционното съзнание“ (манталитет) като системно светоусещане е основано на етническата картина на света, предавана в процеса на социализацията, включваща приоритетите, нормите и моделите на поведение в конкретна обстановка. Чрез описанието на тези представи може да бъде описана културната традиция, присъща на етноса за даден период от време, репликирана в етнопсихологията. Манталитетът се въвежда като по-висока таксономична единица от националния характер. Схемата човек – колективен субект – манталитет – култура – свят е схемата на транс-комуникацията на психологическите системи. Тези психологически системи на човека и колективния субект са пораждащ фактор и носител на манталитета, а културата го въплъщава като феномен.

Рефлексията, като етнопсихологически феномен, през последните години се превърна в модерна проблематика. Антропологичните науки се обръщат към рефлексията като инструмент за моделиране на различни процеси, но основно се използва в образованието. Интересът към нея многократно се засилва и без съмнение тази тенденция ще стане водеща. Но за отбелязване е, че тя се третира като подчертано „елитарна проблематика“.

Пряка връзка има рефлексията с най-дълбоката същност на човека и с най-интересните и принципни прояви на неговата психика, нейна „територия“ са няколко науки едновременно – философия, когнитивна, личностна психология, етнопсихология и още: педагогика, етнопедагогика, социална педагогика и др. Възникнала в една от най-абстрактните области на човешкото знание – във философията, – рефлексивната проблематика изначално е съпътствана от риска да се развие по начин, все повече отдалечаващ я от практиката.. Рефлексивният подход несъмнено е инструмент за решаване на сериозните проблеми и ще подпомогне промените от които несъмнено има нужда в нашето образование и в цялото ни общество, поради това подобен интерес към рефлексията е твърде уместен и необходим. Българска традиция в изследването на рефлексивната проблематика е ясно очертана.

Разграничаването на типовете и видовете рефлексия като технологична стъпка и процедура е от съществена важност. Тъй като това, което знаем със сигурност за рефлексията, е това, което знаем за отделните типове рефлексия.

Приемам тезата на Ирина Колева, че съществуват две форми на съзнанието: знание и самосъзнание. Самосъзнанието се определя като „осъзнаване и оценка от човека на своето знание и мотивите на поведение“. Философското разглеждане на елементарната рефлексия, като компонент на самосъзнанието, акцентира на осъществяването ѝ чрез средствата на осъзнаването.

ВТОРА ГЛАВА

СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ НА УЧИТЕЛЯ

Във втора глава са обособени **шест основни параграфа**: етно-психологически аспекти на ситуацията за личностно развитие, етно-психологически аспекти на ситуацията за професионални компетентности на учителя, етно-психологически парадигми на образователното взаимодействие, типология на образователното взаимодействие в интеркултурна среда, европейски образователни политики и практики: рефлексивен функционален анализ (2012 – 2017) и национални образователни политики и практики: рефлексивен функционален анализ (2012 – 2017). Както всички психични феномени, така и ценностно ориентираният феномен притежава свои общи детерминанти, които, съотнесени към субекта, се разкриват като регулатори на неговата индивидуална дейност. Тези вътрешни регулатори (саморегулатори) на индивидуалната дейност на личността на психологическо равнище се свеждат до сложното взаимодействие между няколко основни феномена: индивидуални ценности, личностен смисъл, жизнена (дейностна) стратегия и Аз-концепция. В реалния процес на индивидуален живот и дейност и като резултат от него при отделната личност се формира определена съвкупност от ценности. Тази съвкупност в плана на индивидуалното съзнание съществува като динамична йерархизирана система: динамична, тъй като не е закостеняла и веднъж завинаги дадена, а постоянно се променя, модифицира се; йерархизирана, тъй като по принцип в ценностната система на личността съществува йерархия на ценностите – на един етап от човешкия живот едни ценности определят жизнените стратегии и жизнения смисъл, на друг етап други ценности и т.н. Всяка личност, включена в системата от обществени отношения, респективно в системата от социални дейности, осъзнава себе си като активен субект на точно определена, „нейна собствена“ съвкупност от дейности, които са ценни за нея, които в крайна сметка осмислят нейния живот. Тази „собствена“ съвкупност от дейности е свързана с жизнените стратегии и жизнените планове на личността, с нейната аз-концепция.

Представените парадигми ми дават основание да постулираме наличието на неотменна връзка и взаимна зависимост между посочените четири феномена: индивидуални ценности, личностен смисъл, жизнена (дейностна) стратегия и Аз-концепция. Тези феномени, съществуващи и проявяващи своето действие в интрапсихичен план, в действителност представляват вътрешни регулатори (саморегулатори) на реализираната от конкретния индивид дейност. Естествено, тази промяна е различна както за всеки конкретен индивид, така и за отделните социални групи, обособени по определен критерий – генерационен, образователен, икономически и пр.

Теоретичният анализ, представен в предходните редове, ми дава основание да постулираме, че по принцип, от психологическа гледна точка, индивидите биха могли да реализират една и съща дейност по два начина: формален – ако в личностен план отсъства „смеслова“ детерминация/регулация, и неформален, когато индивидът е намерил смисъл в извършваната от него дейност и тя е свързана с неговите жизнени стратегии, жизнени планове и аз-концепция.

И доколкото основната дейност на учителите е учебно-възпитателната, бихме могли да твърдим, че именно в този вид дейност могат да се търсят двете разновидности на „смесловата детерминация“ (смесловата регулация) – дейност, извършвана формално и лишена от личностен смисъл и дейност, извършвана неформално, чийто резултат има смисъл и субективно значение за личността. • училищно-родителско настоятелство и новата форма – обществен съвет.

Българските учители, които изпълняват своята мисия в групи и класове с ученици, носители на различни култури, имат сериозен дефицит от базови познания както за тези култури, така и за основните нормативни документи, регламентиращи различията.

Безспорното наличие на етническо, религиозно и езиково разнообразие у нас „отключва“ подетата от Министерството на образованието и науката трайна политика за балансиране и хармонизиране, от една страна, между принципа за образователната интеграция на децата и учениците от малцинствата, а от друга страна – между принципа за съхранението и развитието на тяхната идентичност.

И не на последно място – липсата на подходящи следдипломни квалификации и магистърски програми по проблема, продиктувани от дефицита на университетски специалисти в тази област на познанието, също даде своя негативен ефект за изоставане в процеса на по-широкото въвеждане и приложение на елементите на интеркултурното образование в системата на българските образователни институции.

Приемам за особено значими следните стъпки за образователна парадигма в междуетническа среда предложена от И. Колева в условията на образователно взаимодействие (в образователните институции):

- Първи етап на температурата и очакванията

Стимулира се вътрешната мотивация на бъдещите родители за участие в различни форми на педагогическо взаимодействие. Използват се преки и косвени форми на работа. Уточняват се взаимни позиции и се дават напътствия на родителя за разрешаване на бъдещи конфликтни ситуации.

- Втори етап на рефлексия между двете институции

Осъзнават се позитивните и негативните страни на родителските и учителските постановки и съотнасянето им със стратегията на ЕС за учене през целия живот, ДОС гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование.

- Трети етап на кооперация (толерантност и мултиетническа рефлексия в контекста на взаимоотношенията между педагогическия екип, директора и родителите)

Извършва се координиране на съвместните усилия за социализация на детето/ученика в условията на образователната институция и семейството.

За да се постигне успех в процеса на обучение и в процеса на учене, е необходимо учителят да притежава вътрешна познавателна мотивация за извършване на педагогическата си дейност, мотивация за постижение и реална самооценка на своите професионални способности.

Извършеният от експерти на МОН (НИОКСО), в т.ч. автора на дисертационният труд, анализ в системата на българското образование доказва отсъствието на:

– пълен пакет педагогически технологии, ориентирани към развитието на детето от небългарски национален и етнически произход. Този факт ограничава учителите в ситуиране на собствена концепция за развитието на детето/ученика от уязвимата етническа общност или група.

– непознаване и неприлагане от учители на основни национални и международни документи, касаещи формалната и съдържателната рамка на интеркултурното образование.

Процесите на глобализация и на евроинтеграция задълбочават интеркултурния аспект на обществените отношения в Европейския съюз като цяло и в България в частност. Това изисква повишаване на т.нар. социкултурна компетентност на учителите, т.е. умението им да преподават в интеркултурна и мултиезикова среда, опирайки се на методите и технологиите на интеркултурната педагогика и интеркултурното образование.

ТРЕТА ГЛАВА

ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ МОДУЛ: РЕФЛЕКСИВЕН МОДЕЛ НА УЧИТЕЛЯ ЗА СОЦИОКУЛТУРНА КОМПЕТЕНТНОСТ

В трета глава са обособени **шест основни параграфа:** етапи на експерименталната програма, концептуални постановки на изследвания проблем, представяне и обосновка на емпирико-теоретичната парадигма за формиране на социокултурна компетентност у учителя, основаваща се на рефлексивният подход, констатиращ етап- диагностичен срез на етно-психологическите основания за формиране на социокултурна компетентност на учителя, формиращ етап – рефлексивен етнопсихологически модел на типови рефлексивни задачи за формиране на социокултурна компетентност на учителя (по рефлексивния подход на И. Колева) и контролен етап.

Експерименталната програма на етнопсихологическото изследване е структурирана на следните етапи: констатиращ, формиращ и контролен.

Тя бе извършена в периода 01.10.2012 до 30.11.2014 година.

Индикативен брой участници в експерименталната програма: 4500 учители

Брой преминали участници в експерименталната програма: 4111

Брой експерт обучители: 41

Описание на дейностите	Описание на дейността
<u>КОНСТАТИРАЩ ЕТАП</u> Проучване на актуални литературни източници за потребности на учители от обучение за формиране на социокултурна компетентност.	Дейността представлява проучване на литературни източници за педагогическите системи, модели и технологии на основни и допълнителни форми на педагогическо взаимодействие в училище, етнопедагогически и етнопсихологически подходи за интеркултурно образование и образование в междуетническа среда спрямо формирането на социокултурна компетентност у учителя. Проучването е спрямо съществуващите в България етнически общности и етнически подгрупови деления, тяхната миграция и емиграция в европейски контекст и опитът на европейските страни с уязвими етнически общности и групи с фокус към ромите и бежанците.
Проучване на актуалната нормативна база: пожелателни и директивни документи на ЕС и Р. България за формиране на социокултурна компетентност у учителя.	За реализация на дейността се проучиха действащи пожелателни и нормативни документи у нас и в чужбина – Харта за човешките права, Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите (2012 – 2020); Националната стратегия на Националния съвет за сътрудничество по етническите и интеграционните въпроси към Министерски съвет за интеграция на уязвимите етнически общности и групи с фокус към ромите (2011 г.); на Националния план за действие на НССЕИВ (2012 г.); на Рамковата програма за равноправно интегриране на ромите в българското общество; на Закона за защита от дискриминация; на Конвенцията на ООН за правата на детето; на Закона за закрила на детето и други пожелателни и директивни европейски и национални документи, стратегията за образователна интеграция на децата и учениците от етническите малцинства на МОН, стратегията за ПНУ и отпадащите от образователната система ученици на МОН, проекта на стандарт по гражданско, интеркултурно и здравно

	образование и други. (2012 – 2014)
Изготвяне на оценка на потребностите и насоки за разработване на интерактивна дидактическа технология за обучение на учители за формиране на социокултурна компетентност за работа в интеркултурна среда	Дейността се реализира като аналитична проекция на заявените нагласи и потребности на учителите за работа в интеркултурна среда и за участие в обучение за подобряване на професионалните им и личностни компетентности спрямо социокултурната им компетентност.
Систематизация на научен и практически опит в България, Европейския съюз и други водещи страни за работа в интеркултурна среда	Проучен чуждестранният и наш опит по интеркултурно образование и образователна интеграция и др. за разнообразни етнопедагогически и етносоциални практики, свързани с работата в интеркултурна среда. Целта е да се изведат и популяризират най-добрите практики в областта на интеркултурното образование, което да послужи за методологична рамка на разработваните обучения на учителите.
<u>ФОРМИРАЩ ЕТАП</u>	Реализацията на дейността осигурява разработването на методологична рамка за обученията на учителите за формиране на социокултурна компетентност за работа в интеркултурна среда. В присъствените и в дистанционните обучения се съблюдават принципите на обучение на възрастни (андрагогическите принципи). При детерминирането на функциите на отделните компоненти на мултидисциплинарните екипи за работа в интеркултурна среда се прилагат рефлексивният и ценностно ориентираните подходи.
Разработване на методологична рамка на интерактивен дидактически модел за обучението на учители за работа в интеркултурна среда спрямо неговата социокултурна компетентност.	Интерактивни дидактически методи за обучение на учителите са: еврестични методи, методи за творчески решения, делови, ситационни и психотехнически игри (и всички типови игрови технологии за възрастни), дискусия на първо и второ равнище, демонстрация, самостоятелни – творчески задачи в малки рефлексивни групи, казуси и инциденти в мултиетническа среда, SWOT анализ за публично представяне и конферирание на продукти от рефлексивната дейност на групата, разработване на емпирични модели за образователна интеграция на уязвими етнически общности и групи, метод на славестните асоциации, работа от дистанция с помощта на електронна платформа, провеждане на кратка обучителна дейност (групов проект), структурирани упражнения и др.
Разработване на система от специфични интерактивни дидактически методи за учители.	Интерактивни дидактически методи за обучение на учителите са: еврестични методи, методи за творчески решения, делови, ситационни и психотехнически игри (и всички типови игрови технологии за възрастни), дискусия на първо и второ равнище, демонстрация, самостоятелни – творчески задачи в малки рефлексивни групи, казуси и инциденти в мултиетническа среда, SWOT анализ за публично представяне и конферирание на продукти от рефлексивната дейност на групата, разработване на емпирични модели за образователна интеграция на уязвими етнически общности и групи, метод на славестните асоциации, работа от дистанция с помощта на електронна платформа, провеждане на кратка обучителна дейност (групов проект), структурирани упражнения и др.
Изготвяне на концептуална рамка за организацията на обученията на учители.	Изготвена концептуална рамка във времеви и дейностни параметри на организацията на обученията с учителите, участници в обученията. Тя е съобразена с броя на групите и локацията им по региони.
Изготвяне на детайлен план за провеждане на обученията с учители.	Дейността се реализира като операционализираща по отношение на обученията и вътрешната организация на обученията – разчет по време за един учебен час и ден; разчет по дейности във всеки раздел на учебната програма; разчет на планираните форми за самостоятелна работа и групова дейност

	на участниците в обучението. Планирана е и възможност за промени в детайлите.
Изработване на организационна концепция и детайлен план за осъществяване на логистичната подкрепа.	Организационната концепция и плана за осъществяване на логистичната подкрепа се изградени на следните основни компоненти: За постигане на целите на проекта, логистичното подсигуряване на провежданите обучения е изцяло съобразено с поставените срокове и условия за изпълнение, избрани подходящите места за провеждане на обученията по следните параметри, валидни за всяко едно населено място в 28 административни области.
Разработване на учебното съдържание на модул 1 „Социокултурна компетентност на педагогическия специалист“ за обучаемите от училище в присъствената форма на обучение.	Разработването на модула се извършва от експерти, които са водещи специалисти в областта на хуманитарните, педагогическите, социалните, правните и стопанските науки, както и в областта на изкуствата, науките за културата, психологията, социалните дейности и др. Разработват се и параметрите на педагогическите процеси за работа в интеркултурна среда в системата на средишните, защитените и общообразователните училища – видове образование, видове компетентности на учителя и т.н.
Разработване на учебното съдържание на модул 2 „Етнопедагогически и етнопсихологически модели за образование в интеркултурна среда“ за обучаемите от училищата за присъствената форма на обучение:	Дейността съдържа систематична педагогическа: дидактическа и възпитателна (социализираща) технология за мултиетническа рефлексия и интеграция спрямо приложението от учителя на адекватни педагогически и психологически подходи за образователно приемане, разпознаване и технологична образователна интеграция в условията на типове и видове училища от страна на учителя., както и компонентите на процеса (цели, задачи, методи, средства за педагогическо взаимодействие), съобразени с различния културен бекграунд на учениците като предпоставка за постигане на по-добри резултати в културно-образователните направления по основните принципи: достъп до образованието и качество на образованието.
Разработване на учебното съдържание на модул 3 „Педагогически и частнодидактически технологии на форми за взаимодействие с детето и ученика в интеркултурна среда“ за обучаемите от училищата за присъствената форма на обучение:	Дейността се реализира като се представят апробирани в педагогическата практика частнодидактически технологии за образование в интеркултурна среда с приоритет към билингвалните. Непознаването и неприлагането от учителя в системата на средишните и защитените училища на билингвални технологии за изучаването на втори – български език, от деца с различен етнически произход, както и неотчитане на спецификата на техния семеен език и психосемантичните и психолингвистични особености в процеса на педагогическо взаимодействие изисква да се запознаят и приложат в педагогическата практика на адекватни за майчиния и семейния език етнопсихолингвистични подходи и технологии. Представя се авторска от учителите дидактическа технология по отделни предмети и културно-образователни области, основаваща се на психосемантичните,

	<p>етнопсихологическите и етнопедагогическите принципи и методи. Допълнителна дейност за учителя е и научаването на подходи, методи и техники за разрешаване на етнически конфликти и противоречия в полето на гражданското образование, както и преодоляване на „феномена на научената безпомощност“ у някои ученици от етническите малцинства с фокус към ромите.</p>
<p>Разработване на учебното съдържание на модул 4 „Етнопсихологически модели на взаимодействието: „семейство – образователна институция“ за обучаемите от училище за присъствената форма на обучение.</p>	<p>Групата на учениците от ромски и турски произход, които не са постъпвали в училище, не посещават училище или ранно отпадат от образователната система има своите причини социално-икономически, социокултурен, етнопсихологически и образователен характер, както и спрямо ценностните ориентации на етническото си подгрупово деление кодирано в семейните традиции.</p> <p>Необходимо бе прилагането на стратегия за образованието в интеркултурна а среда, която да се подчинява на прилагането и разработването на педагогически технологии, структурно подчинени на рефлексивния подход, като психологически за промяна на ценности и нагласи на родителя (видове установки).</p> <p>Проблемата за социално и образователно включване (интеграция) на учениците от уязвимите общности и групи е в приоритетитет на семейната педагогика. Разработват се специфични форми, методи и техники за работа с родителите на децата със самите ученици, както и техники за педагогическо взаимодействие в интеркултурна среда.</p>
<p>Интернет проучване за информационни ресурси по темата и тяхната web локация</p>	<p>За изпълнение на дейността е извършено интернет проучване за наличните информационни ресурси по темата – литературни и нормативни източници, тематични форуми за деца от етническите малцинства, бежанци мигранти и емигранти, добри практики за обучение с цел развитие на общите и специални способности на учениците от етническите малцинства. Бе описана тяхната web локация с цел създаване на база данни за етапа на дистанционното обучение на учителите за работа в интеркултурна среда.</p> <p>Наличните ресурси са селектирани по тематичен признак. Системата беше отворена, т.е. с възможности да бъде допълвана и обогатявана.</p>
<p>Създаване на виртуална библиотека с материали за работа в интеркултурна среда</p>	<p>По тази дейност се изгради система, осигуряваща платформа за дългосрочно съхранение на книги, статии, учебници под формата на електронни текстово-базирани документи. При създаване на системата ще бъдат проектирани и разработени следните основни компоненти: архитектура, тематична организация и съдържание на библиотеката, както и основни функционалности. Достъпът до системата е основан на следните роли: краен потребител, модератор и администратор. Системата позволява търсене по ключови думи, тип на материала, както и търсене в пълния текст на цифровите материали.</p>

<p>Създаване на система за дистанционно обучение (ДО) за обучение на учител и за формиране на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда</p>	<p>Системата за провеждане на дистанционното обучение използва електронни форми на дистанционно обучение чрез управление на достъпно онлайн учебно съдържание. Тя симулира класическия процес на обучение чрез разнообразни ресурси и учебни дейности и прилагане на различни педагогически сценарии, които отчитат спецификата и педагогическите цели на дистанционните курсове. Тя дава възможност за следене прогреса и проверка на усвояването на знанията на обучаемите, както и синхронни и асинхронни инструменти за комуникация между обучаеми и обучители и между самите обучаеми. По този начин дистанционното обучение бе реализирано чрез принципите на социалния конструктивизъм, при който обучаемите извършват самостоятелни разработки, изследвания, участват в кооперативни и колаборативни форми на работа за създаване и споделяне на учебно съдържание.</p> <p>Извършена е настройка на конфигурацията на системата и инсталиране на базови и допълнителни модули.</p> <p>Дейността се реализира от експертите като съдържание и тематика, а се съгласува и реализира с експертите по платформата СИДО на Възложителя.</p>
<p>Подготовка за инсталиране на обучителните пакети за учителите на платформата за дистанционно обучение СИДО</p>	<p>Програмата за обучение на учителите включва някои основни теми, свързани с особеностите на ДО и спецификата на средите за управление на обучението. Тя ги запозна с разработената интегрирана система за дистанционно обучение и ще съдържа базови знания и умения за работа с платформата СИДО от позиция на обучаем и използване на средствата за синхронна и асинхронна комуникация в СИДО, както и основни елементи на работата с виртуална библиотека и електронно хранилище.</p>
<p>Създаване на график на обучителите за провеждане на присъствени обучения.</p>	<p>Създаден времеви график за учителите за присъственото обучение на учители от средишни, защитени и общообразователни училища.</p> <p>С темпото на формиране от Възложителя на групите от учители във всеки от районите, екипът по изпълнение на дейността разработва график на обучителите, които водят обученията.</p>
<p>Създаване на дневни разпределения на учебното съдържание по време и по тематичните модули от учебния план.</p>	<p>Създадени 5-дневни разпределения на учебното съдържание по време и съобразно с тематичните модули.</p> <p>Отчетени всички необходими условия и на тази основа – планирани по следните параметри:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Разписание на учебните занятия; • Лекция/упражнение; • Подтема; • Продължителност; • Основни дейности, използвани методи, включително и интерактивни; • Използвани учебни материали и технически средства; • Цели на лекцията/упражнението.

<p>Провеждане на присъствено обучение за учители</p>	<p>Едно типово 5-дневно обучение има най-общ следния основен формат:</p> <p>– Ден първи Тема: Социокултурна компетентност на педагогическия специалист Методи: минилекция, дискусия, упражнение в малки групи, индивидуално консултиране, практически методи, интерактивни методи и др. Организационни форми на обучението: професионално-педагогически тренинг Дидактични материали: Power point презентации, казуси, мултимедийни продукти, електронен каталог с информационни източници, работни листове, наръчник на учителя и др.</p> <p>– Ден втори Тема: Етнопедагогически и етнопсихологически модели за образование в интеркултурна среда. Методи: минилекция, дискусия, упражнение в малки групи, индивидуално консултиране, практически методи, интерактивни методи и др. Организационни форми на обучението: професионално-педагогически тренинг Дидактични материали: Power point презентации, инциденти, мултимедийни продукти, електронен каталог с информационни източници, работни листове, наръчник на учителя, наръчник на преподавателя и др.</p> <p>– Ден трети Тема: Педагогически и частнодидактически технологии на форми за взаимодействие с детето и ученика в интеркултурна среда Методи: минилекция, дискусия, упражнение в малки групи, индивидуално консултиране, практически методи, брейн сторм и др. Организационни форми на обучението: професионално-педагогически тренинг Дидактични материали: Power point презентации, казуси, мултимедийни продукти, електронен каталог с информационни източници, работни листове, наръчник на учителя, наръчник на преподавателя и др.</p> <p>– Ден четвърти Тема: Етнопсихологически модели на взаимодействието: „семејство – образователна институция Методи: минилекция, дискусия, индивидуални упражнения, симулация, упражнение в малки групи, делова игра, логическа карта, емиричен модел за взаимодействие с родители и др. Организационни форми на обучението: професионално-педагогически тренинг Дидактични материали: Power point презентации, работни листове, наръчник на учителя, наръчник на преподавателя,</p>
--	--

	<p>мултимедийни продукти, електронен каталог с информационни източници и др.</p> <p>– Ден пети</p> <p>Задаване на казуси и модели на образователна интеграция на учениците от етническите малцинства за разработка</p> <p>Метод 635</p> <p>Обучение за работа с платформата за дистанционно обучение СИДО</p> <p>Попълване на анкетни карти за обратна връзка</p>
<p>Водене на редовно проучване степената на удовлетвореност за ефективността от обучението на учителите.</p>	<p>Дейността представлява регулярно анкетно проучване на степената на удовлетвореност на обучаемите от ефективността на обучението и на учителите. Проучването се извършва с предварително разработен въпросник (формуляр за обратна връзка) в края на всяко присъствено обучение. Резултатите подлежат на първична обработка на данните и последваща статистическа обработка с SPSS пакет.</p>
<p>Изработване на практически модел за образователна интеграция на учениците от етническите малцинства с цел преодоляване на процеса на ПНУ и ООСУ (спрямо конкретни казуси и инциденти в конкретното училище).</p>	<p>Всеки екип от учители от училище разработи един практически модел за работа в интеркултурна среда в училището. В хода на работата съблюдава изискванията на нормативната уредба, пожелателните и директивните документи на МОН и НССЕИВ и т.н.</p>
<p>Работа в малки групи по време на присъствените обучения за учители.</p>	<p>Дейността предполага затвърдяване и усъвършенстване на уменията на участниците за работа в интеркултурна среда.</p> <p>Дейността се реализира от участниците в обучението, а мониторингът и оценките</p> <p>– от учителя по време на присъствените обучения.</p>
<p>Работа в малки групи за решаване на казуси по време на присъствените обучения.</p>	<p>По време на присъствените обучения всеки от участниците участва в решаването на казуси и инциденти за образователна интеграция на учениците от етническите малцинства, бежанци, мигранти и емигранти в интеркултурна среда.</p> <p>Дейността се изпълнява от участниците в обученията и се рецензира от експерт учителите.</p>
<p>Разработване на дидактични материали за работа в интеркултурна среда – по самостоятелни – творчески задачи и/или казуси</p>	<p>Всеки от екипите обучаеми разработи индивидуални или групови за конкретното училище дидактични материали за работа в интеркултурна среда. В този процес ще се ръководи от етническите особености на учениците по конкретния предмет или културно-образователна област и маркерите на външната педагогическа среда: демографски, географски, социокултурен, езиков и др. (Разработени казуси – виж Приложения.)</p>
<p>Създаване на присъствени списъци на всяка от групите обучаеми учители</p>	<p>Дейността включва изработването на 225 присъствени списъка, по 1 за всяка група учители. Те са разграфени за всеки от петте дни и се предоставят на експерт учителя на групата за контрол и отчитане.</p>
<p>Ежедневно попълване на присъствените списъци</p>	<p>Дейността съдържа наблюдение и контрол върху ежедневното попълване на присъствените списъци, с цел установяване на</p>

	реалните участници в обучението. Дейността се реализира от експерт учителя на съответната група.
Първична обработка на данните от присъствените списъци	След приключването на всеки 5-дневен цикъл присъствено обучение експерт учителя извършва първична обработка на данните от присъствените списъци. Резултатите описва в доклада си от обучението.
Изготвяне на доклад от всяко обучение за присъствието на обучаемите	Дейността съдържа изготвяне на доклад след всяко от присъствените обучения – общо 225 доклада. Всеки учител изготвя и представя в 3-дневен срок доклада си в електронен вариант на ключовия експерт по организацията на обученията. Докладът включва: техническа информация, използвани методи на обучение, динамика на групата обучаеми, изводи и препоръки.
Изработване на ежемесечна обобщена справка за присъствието на обучаемите	Всеки месец администраторите и ключовият експерт по организацията на обученията изготвят справка за посещаемостта на присъствените обучения. Данните се анализират и отчитат напредъка на реализирането на обученията.
Запознаване на обучаемите учители със системата за дистанционно електронно обучение СИДО и създаване на предпоставки за участие в online обучение.	Дейността предполага базисни начални компетенции за работа с компютър и ориентиране в уеббазирани учебни платформи. По време на присъственото си обучение учителите се запознаха с философията на дистанционното обучение и с формите му, които са от значение за дейностите на проекта – изпълнение на задание и разработка на поставена теза; online консултиране със специалистите по интегрирано обучение по график; ползване ресурсите на виртуалната библиотека и базата данни; посещение на форума и др. Създадена база данни от учителите за системата за дистанционно електронно консултиране СИДО – за 4500 души.
Провеждане на дистанционно консултиране на обучаемите (по 2 часа на човек)	Акценти в обучението са практическата работа по използването на инструментите на прилаганите системи, следене на действията на потребителите, както и публикуване на графици, новини и събития, свързани с обучението. Акцент в ДО са нестандартни форми като: online консултиране в реално време с ключов експерт (по график) – виртуална класна стая; решаване на казуси и задания; асинхронно консултиране (форум, секция „въпроси и отговори“), рецензиране и оценяване.
Създаване на мрежа от обучените специалисти за бъдеща съвместна работа	В заключителния етап е създаден интернет сайт за работа в интеркултурна среда, предназначен за педагогически специалисти. В него са публикувани разнообразни материали и актуални новини по темата. Сайтът поддържа форум за обмен на мнения от ползвателите. Изпълнителят поддържа сайта за своя сметка в срок от 1 година след приключване на поръчката.
Отчитане на напредъка	Изпълнителят изработи система от индикатори за отчитане на напредъка при изпълнението на поръчката с цел да идентифицира динамиката на развитие на процесите на обучение. Напредъкът се отчита в няколко основни индикатора, сред

	<p>които:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Брой (съотношение) на планираните спрямо проведените обучения; • Брой обучени учители – процентно съотношение на младши, старши, главни учители. • Вътрешен контрол на изпълнението на дейностите; • Публичност и визуализация – брой публикации за обученията в медиите, издадени учебни материали; • Степен на удовлетвореност от обученията. <p>За тази цел Изпълнителят представя редовни доклади, както следва:</p> <p>Видове доклади. За изпълнението на дейностите Изпълнителят представя:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Въстъпителен доклад; 2. Месечни доклади; 3. Междинни доклади; 4. Заключителен доклад за изпълнението на договора.
--	---

❖ **Констатиращ етап: Диагностичен срез на етно-психологическите основания за формиране на социокултурна компетентност на учителя**

➤ **Цели и задачи на диагностичния срез**

Основната цел е диагностика на социокултурната компетентност на учителя, работещ в интеркултурна образователна среда.

Специфичните цели са:

- Създаване на показатели за социокултурна компетентност на педагогическите специалисти чрез идентифициране и назоваване на проблемите за работа в интеркултурна среда в училищната общност. Специфика на защитените и средищни училища.
- Познаване и прилагане на етнопедагогически и етнопсихологически модели за образование в интеркултурна среда, директивни и пожелателни документи за социокултурно многообразие, интеркултурно образование и образователна интеграция на малцинствата;
- Развиване на уменията на педагогическите специалисти за изграждане и прилагане на педагогически и частно-дидактически технологии и форми на взаимодействие с детето и ученика в интеркултурна среда.

Изследвани са социо-демографски и психологически характеристики на учители от извадката образователни институции.

➤ **Инструментариум и извадка**

Анализ на целевата група – как качеството на подготвеност на учителите влияе на качеството на преподаване и на резултатите на учениците (резултати от национални външни оценявания).

Етно-педагогическият тренинг, като научен експеримент, е насочен към всички училища на територията на цялата страна, от 28 области, с отчитане на специфичните маркери за региона и селището и на работещите в тях учители. Общият брой обучаеми е 4500 учители от средищни и защитени училища, както и от останалите училища в страната, които обучават, възпитават и социализират следните групи ученици: от етнически общности и групи; деца на мигранти; деца на бежанци; деца на емигранти. От всяко средищно и защитено училище се обучава екип от 3 души, а от останалите училища – по 1 човек, които ще служат като мултипликатори след обучението си. По

този начин повишаването на нивото на подготвеност на част от учителите и очакваният мултипликационен ефект върху целия учителски колектив, в средищни и защитени училища, ще доведе до повишаване на качеството на преподаване в съответните образователни институции.

Диагностична серия от психометрични инструменти за проучване на социокултурната компетентност на учителя

Разпределението на анкетираните по области е следното:

Благоевград	224
Бургас	194
Варна	141
Велико Търново	145
Видин	105
Враца	173
Габрово	63
Добрич	139
Кърджали	151
Кюстендил	103
Ловеч	78
Монтана	128
Пазарджик	181
Перник	59
Плевен	168
Пловдив	302
Разград	109
Русе	127
Силистра	137
Сливен	127
София град	279
София област	83
Смолян	154
Стара Загора	213
Търговище	106
Хасково	170
Шумен	172
Ямбол	80
Общо	4111

Демографски характеристики

„Каква е вашата възраст?“

% от всички

до 35 год.	10,4
36 – 50 год.	55,8
над 50 год.	33,8

„От колко време сте учител?“

% от всички

до 10 год.	17,7
11 – 20 год.	30,9
21 – 30 год.	33,5
над 30 год.	18,0

„В какъв тип учебно заведение работите?“

% от всички

ОУ	45,9
СОУ	25,6
ГИМНАЗИЯ	10,8
ЗАЩИТЕНИ УЧИЛИЩА	0,8
СРЕДИЩНО УЧИЛИЩЕ	15,4

„В какво населено място се намира учебното заведение, в което работите?“

% от всички

СЕЛО	40,1
МАЛЪК ГРАД	34,6
ГОЛЯМ ГРАД	20,9
СТОЛИЦА	4,4

„В коя област се намира учебното заведение, в което работите?“

% от всички

БЛАГОЕВГРАД	4,8
БУРГАС	5,7
ВАРНА	3,8
ВЕЛИКО ТЪРНОВО	4,0

ВИДИН	2,6
ВРАЦА	4,7
ГАБРОВО	1,3
ДОБРИЧ	3,7
КЪРДЖАЛИ	3,4
КЮСТЕНДИЛ	2,6
ЛОВЕЧ	1,7
МОНТАНА	3,4
ПАЗАРДЖИК	5,6
ПЕРНИК	1,9
ПЛЕВЕН	4,0
ПЛОВДИВ	7,5
РАЗГРАД	3,4
РУСЕ	2,6
СИЛИСТРА	2,8
СЛИВЕН	3,3
СМОЛЯН	2,7
СОФИЯ ГРАД	4,7
СОФИЯ ОБЛАСТ	2,0
СТАРА ЗАГОРА	6,0
ТЪРГОВИЩЕ	2,7
ХАСКОВО	3,3
ШУМЕН	4,0
ЯМБОЛ	1,7

➤ **Анализ на целевата група – как качеството на подготвеност на учителите влияе на качеството на преподаване и на резултатите на учениците (изследвания)**

Анализът обхваща емпирични изследвания в областта на образованието в интеркултурна среда в периода: 2012 – 2013 година.

- виж приложение № 1 – SWOT и научно-образователен анализ на съществуващата педагогическа практика;
- виж приложение № 2 – Рискови групи за преждевременно напускане на училище и релевантни политики и индикатори.

Формиращият етап бе проведен от 15.07.2013 до 31.08.2014 г.

Обучени бяха 4111 учители от средищни, защитени и общообразователни училища на цялата територия на Р. България. Основната форма на обучение бе професионално-педагогически тренинг.

Професионално педагогическият тренинг е авторска разработка на И. Колева по разработения от нея рефлексивен подход.

Той се състои от четири равнища и е апробиран в продължение на 12 години(2002 – 2017).

Моята задача бе да разработя и апробирам серия от типови рефлексивни задачи по дизайн на обученията, съобразени с рефлексивния модел за формиране на социокултурна компетентност у учителя.

Те са предназначени както за присъствено обучение, така и за дистанционна обучение по профила на разработената от мен експериментална програма.

Едновременно с това формиращият етап си постави и *стратегическа цел* да формира личностни и професионални компетентности и умения у учителите за овладяване на технологии на форми, методи и подходи за работа в интеркултурна среда в съответствие с проекта за стандарт по интеркултурно образование, както и с оглед на преодоляването на съществуващи етнически стереотипи и предрасъдъци. Това се постигна чрез реализиране на следните *оперативни цели*:

1. Познаване и прилагане на интерактивни технологии на класни и извънкласни форми на педагогическо взаимодействие в условията на средищното и защитеното училище (и извадка – общообразователни училища).

2. Познаване и прилагане на интерактивни технологии на форми на педагогическо взаимодействие с родителите в условията на мултиетническа среда.

3. Познаване на директивни и пожелателни документи за социокултурното многообразие, интеркултурното образование и образователната интеграция на малцинствата.

4. Познаване и прилагане на стандарта по гражданско, интеркултурно и здравно образование.

5. Запознаване с актуалната етническа, религиозна и културна ситуация в България, въвеждане на широк кръг от знания в интердисциплинарен план чрез адекватна стратегия на обучението, насочена към професионалните умения, обогатяване на съществуващия опит и неговото прилагане в този контекст.

Конкретните мултиплициращи цели на етнопсихологическият експеримент са свързани с усвояване и рефлексия от учителите от средищните и защитени училища на педагогическите технологии по мултиетническо образование; пренос от учители на педагогически модели на взаимодействие (консултативно центрове, групи и класове за социална адаптация, групи и класове за познавателна мотивация, групи и класове за социална ориентация и др.); разработване и внедряване на обучителни пакети с помощта на иновационна педагогическа технология за образование в мултиетническа среда.

➤ **Извадка и процедура**

Проведеното изследване от страна на МОМН през 2012 година за нагласите на педагогическите специалисти за кариерно развитие и непрекъснато усъвършенстване спрямо парадигмата на стратегията за „Учене през целия живот“ доказва съществуването на проблеми в областта на квалификацията в интеркултурна среда по отношение на:

Съществуващата тематична продължаваща квалификация не отразява обективно

различията в постиженията и качествата на педагогическите кадри, не допринася за подобряване на образователния процес и въвеждането на иновации.

Въвеждането на унифицирана система, която да се базира на степени в рамките на една длъжност, се възприема положително и ще бъде подходяща алтернатива на сегашната система, но е необходимо да бъде обвързана с тематичната квалификация, каквато е и предметът на настоящата поръчка.

Кариерното израстване на учителите трябва да се базира на значително по-сложна система на оценяване на постиженията на учителите, отколкото досегашната. Тя трябва да отчита сложен набор от критерии, фактори и показатели, основаващи се на самооценката на учителя спрямо спецификата на класа (или паралелката), с която работи, и маркерите на външната и вътрешната педагогическа среда: етнически, социокултурни, демографски, езикови и други.

Участниците в проучването проявяват интерес към теми за бъдещи обучения в следните направления: интерактивни техники на обучение по специалности и специфика на учениците и модела на образователна политика на училището: социална адаптация на учениците, работа с ученици от уязвими етнически общности и групи, ненасилствена комуникация и други.

Преподаватели от Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“, както и голяма част от партниращите експерти от девет висши училища, НПО (Националната мрежа за децата и други) са автори на изследвания в областта на експеримента.

Те са отразени в темата „Социокултурна компетентност на учителя“ в разработените наръчници за преподаватели (обучители) и учители (обучаеми). Техните изследвания са национално представителни и са обособени в приложения под формата на пет учебни помагала и два учебни материала.

Интерактивните методи са кодирани в технологията на професионално-педагогическия тренинг по авторска концепция на преподаватели от Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски“.

В зависимост от различните теми, разгледани в хода на обученията, се приложи набор от методи:

- ✓ Метод на свободните асоциации.
- ✓ Метод „Инциденти“.
- ✓ Метод на логическата карта по „Основна тема“.
- ✓ Самостоятелни творчески задачи и интерактивни упражнения за работа с библиография и електронни ресурси.
- ✓ Обсъждане на конкретни казуси.
- ✓ SWOT анализ на законови и подзаконови нормативни актове (вътрешноправни и международноправни: национално и международно законодателство), свързани с регламентация на определени аспекти от зададената тема.
- ✓ Ментални (мисловни) карти (карти на съзнанието) като техника за генериране на нови идеи, решения и обучителни стратегии чрез визуални образи.
- ✓ Разговори дискусии и разгръщане на метода – дискусия на три равнища.
- ✓ Делови, психотехнически и ситуационни игри.
- ✓ Методът maps-cart чрез използване на дидактически средства: учебни филми и/или видеоклипове, коментари и дискусии по тях в интерактивно обучение в група.
- ✓ Сетивно-асоциативни методи за визуализация чрез дидактическо средство – видове мултимедийни презентации.
- ✓ Систематично-знакови методи (морфологични матрици).
- ✓ Дидактометричен и психометричен инструментариум (методи): диагностични и структурирани интервюта, дидактометрични и психометрични тестове, експертна

оценка, наблюдение, анкетни карти, формуляр за обратна връзка от проведеното обучение и др.

- ✓ Методи за намиране на решение и оценка чрез използване на 5 учебни помагала за учителя към 4 основни теми и 2 учебни материала, съдържащи четива/статии – научни изследвания, статистически анализи, социологични проучвания, журналистически публикации и др.
- ✓ Евристични методи, осъществяващи се в групова интерактивна дейност – обмяна между обучаемите на техните възприятия, виждания и опит по даден проблем или въпрос, свързани тематично с курса.
- ✓ Методи за отстраняване на блокади в процеса на рефлексивното мислене чрез дидактически средства: доклад, есе или реферат като задължителен или доброволен елемент от обучението, зададен съобразно цялостната програма на курса.
- ✓ Творчески дидактически методи: „Учене чрез преживяване“ (Experiential learning) и „Обучение чрез преживяване“ (Experiential education) в интеркултурна среда.
- ✓ Методът Brainwriting, кодиран в педагогическа форма:
 - бикултурна комуникативна работилница.
- ✓ Метод на общокултурните „асимилатори“.
- ✓ Метод на общокултурните симулации.

Изброените и структурирани по-горе дидактически и възпитателни методи са кодирани в дидактическата технология на професионално-педагогически тренинг с учителите – обучаеми в рамките на хорариума часове за присъствено обучение.

➤ Типови самостоятелни задачи за дистанционно консултиране

Основните пет типови самостоятелни задачи се съотнасят към петте глобални теми за обучение на учителите в интеркултурна среда:

- Глобална тема: „Социокултурна компетентност на учителя“
- Глобална тема: „Етнопедагогически модели за образование в интеркултурна среда“
- Глобална тема: „Етнопсихологически модели за образование в интеркултурна среда“
- Глобална тема: „Педагогически и частнодидактически технологии (с приоритет на билингвални) на форми на взаимодействие с ученика в интеркултурна среда“
- Глобална тема: „Етнопедагогически модели на взаимодействието: „семејство – образователна институция“

✚ Показатели за социокултурна компетентност на учителя

Стратегическите документи на МОН намират своята пряка реализация, координация и контрол в Държавния образователен стандарт за гражданско, здравно, екологично и интеркултурно образование. Прямо него в национален контекст са изведени следните компетентности на учителя за:

- познаване на политическия и правния контекст на социокултурното многообразие;
- рефлексия на различните измерения на многообразието относно външната и вътрешната педагогическа среда;
- познаване и прилагане на педагогически (обща дидактически, частно дидактически и възпитателни, а там, където е възможно – социализиращи) технологии за образование в мултикултурна и мултиетническа среда;
- познаване и прилагане на дидактометрични процедури за социокултурно многообразие;

- изграждане на мултикултурна рефлексия в интелектуален, комуникативен, кооперативен и личностен план;
- смяна на психологическите подходи, определящи формите на дидактическо и възпитателно взаимодействие с децата и учениците.

Тук можем да изведем водещите показатели за социокултурна компетентност на учителя наложени се като практически изводи от проведения научен експеримент.

Социокултурно-компетентен е всеки български учител, който притежава (показатели за социокултурна компетентност на учителя):

- знания за интеркултурността – същност, културни недоразумения и конфликти, фактори за ефективни интеркултурни взаимодействия и т.н.;
- знания за историята и културата на различните етнически, религиозни и езикови малцинства;
- знания за проявленията на дискриминацията, предразсъдъците и стереотипите в детската градина и в училището и овладени механизми за тяхното неутрализиране;
- знания в областта на равните права и възможности за всички деца без разлика на раса, пол, етнически и социален произход, вероизповедание;
- знания за проблемите и конфликтите на етнокултурна основа и умения за тяхното неутрализиране и разрешаване;
- знания за модели, оценяващи потребностите на учениците и стиловете им на обучение;
- знания за билингвизма на учениците и съобразяване с езиковите им особености;
- знания и умения за мениджмънт в условия на етнокултурно разнообразие;
- знания и умения за интегриране и адаптиране към образователната ни система на деца на имигранти и бежанци;
- умения за създаване на позитивна образователна среда за диалог между представителите на различните етнокултурни общности в зависимост от тяхната възраст и компетенции;
- умения за обучение и възпитание в дух на толерантност и взаимно уважение, познаване и премаване на културната специфика на различните деца;
- умения да формират самоуважение към собствената културна идентичност;
- умения да прилагат нови методи за обучение, насочени индивидуално към учениците;
- умения за работа в мултикултурна и мултиетническа среда, в интегрирана класна стая в тясно сътрудничество с колеги, родители и широката общественост;
- умения за превенция на риска от отпадане на ученици от образователната система;
- умения за включване в подходящи проекти с интеркултурна тематика;
- умения за отношения чрез търпение, ентузиазъм, междуличностна комуникация, интерес към учениците, емпатия, чувство за хумор;
- поведение насочено към високи очаквания за достиженията на всеки ученик;
- поведение насочено към високи стандарти в областта на кариерно и професионално развитие, разбиране на учениците и техните потребности, споделяне на знания и умения с колегите, усъвършенстване на знанията, рефлексивност и самоконтрол.

➤ **Контролен етап**

Контролният етап бе проведен от 1.09.2013 до 30.10.2014 г.

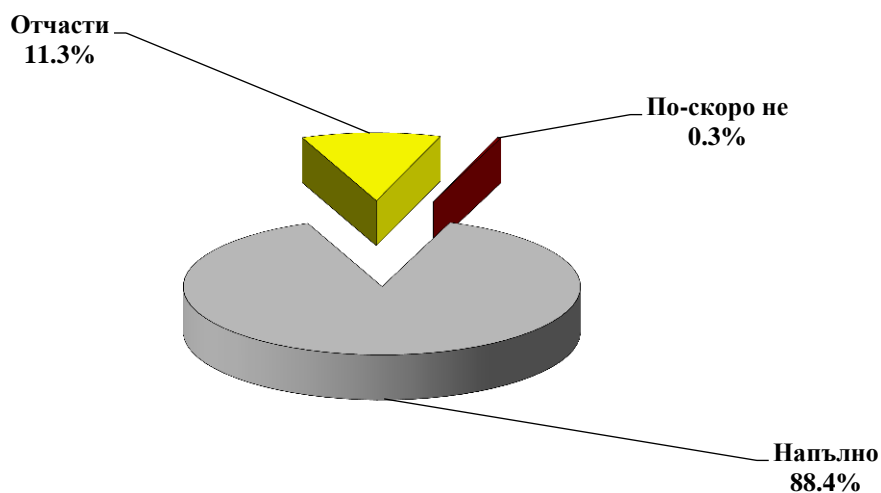
Характеристики на диагностицираната извадка:

1. БРОЙ ОБРАБОТЕНИ ВАЛИДНИ АНКЕТНИ КАРТИ	3715 БРОЯ
2. МЕТОД	АНКЕТНА КАРТА
3. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ	ВСИЧКИ 28 ОБЛАСТИ НА СТРАНАТА
4. ПЕРИОД НА ПРОВЕЖДАНЕ	ЮЛИ 2013 – АВГУСТ 2014 Г.

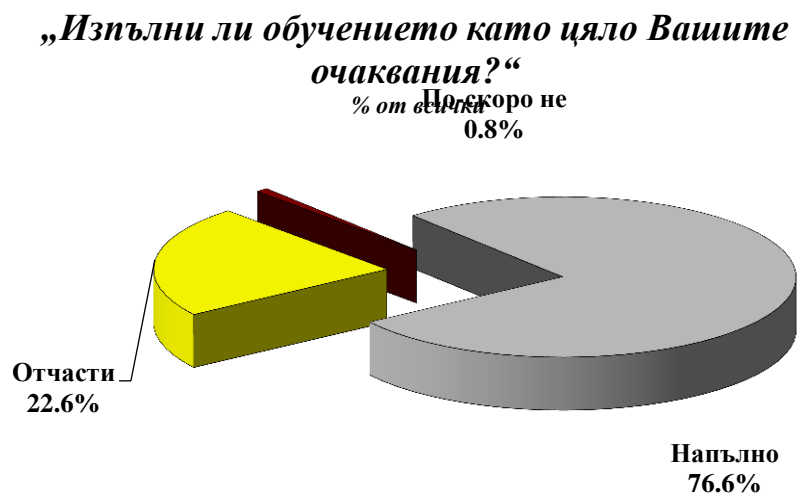
• **Оценка на удовлетвореността**

1. Обща оценка на удовлетвореността от обучението

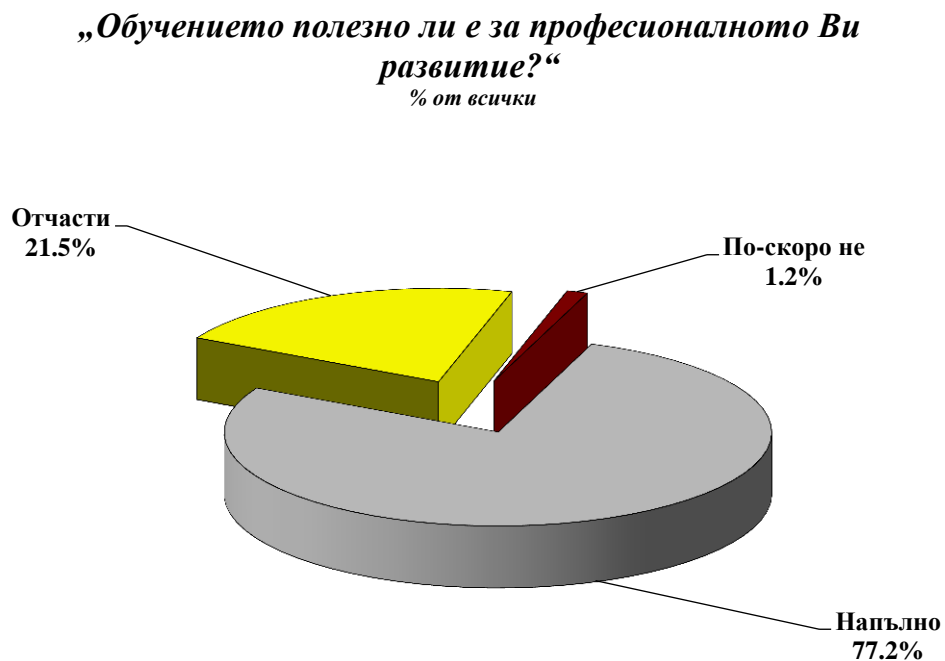
„Удовлетворен/а ли сте от участието си в настоящото обучение?“
% от всички

2. Изпълнени очаквания

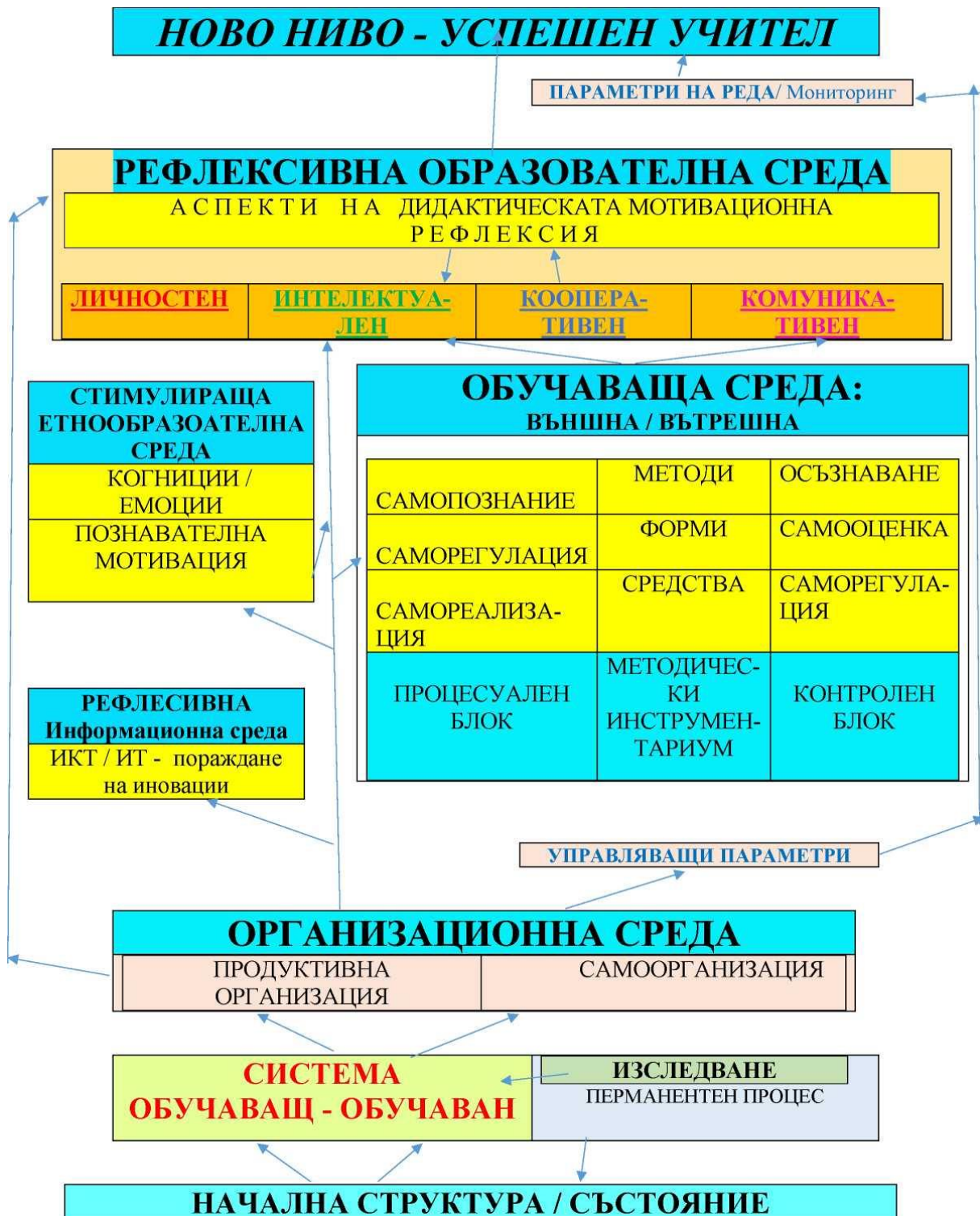

3. Връзката на обучението с по-нататъшното професионално развитие

ЧЕТВЪРТА ГЛАВА: ОБОБЩЕН ЕМПИРИКО-ТЕОРЕТИЧЕН РЕФЛЕКСИВЕН МОДЕЛ В СИСТЕМАТА НА ОБРАЗОВАТЕЛНОТО ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ, СПРЯМО СОЦИОКУЛТУРНАТА КОМПЕТЕНТНОСТ НА УЧИТЕЛЯ

В четвърта глава са обособени два основни параграфа: графичен дизайн на емпирико-теоретичния рефлексивен модел и качествен експертен етнопсихологически и етнопедагогически анализ (лична рефлексивна техника).

В тази глава извърших и качествен експертен етнопсихологически и етнопедагогически анализ (лична рефлексивна техника) в контекста на етнопсихологопедагогическите научни измерения и рефлексивната социална антропология.

Република България е мултиетническо и мултикултурно общество, което я поставя в равностойно положение с развитието и популяризирането на етнопедагогически и психологически етномодел, свързани с интеркултурното образование в Европейската общност.

Въз основа на анализа на изследването на отрасловия съвет към министъра на образованието и науката и на нашият опит (в резултат на фокус група от 28 регионални инспекторати на образованието) беше формулиран проблем. Той се състои в необходимостта да се разреши противоречието между нарастващите нужди на модерното общество в подготовката на учители, които да притежават високо ниво на социо-културна компетентност и неоправдано завишеното самочувствие на българските учители, които бяха без необходимите знания в теоретичната и методологическа подготовка за работа в интеркултурна среда в условията на динамично развиващия се свят.

Социокултурната компетентност на учителите не е естествено даденост и изисква специализирани усилия и действия за нейното формиране.

За основа на нашия експеримент ние избрахме рефлексивния подход на българската етнопсихологическа школа (Г. Ангушев – И. Колева).

Проведените фокус – групи и диагностична процедура доказват надеждността и валидността за реализация на разработения рефлексивен модел за формиране на социокултурна компетентност на учителя.

Той може да внедрен успешно чрез прилагането на подходяща етнопедагогическа технология на образователното взаимодействие.

❖ **Качествен анализ на фокус групи в три български области**

Обобщение на дискусия във фокус групи, проведени в периода от 30.11. до 02.11.2016 г. в Санаторно-оздравителен комплекс "Камчия" Варна с директори и заместник директори от Бургаска, Сливенска и Ямболска област.

Тематичен кръг: проблеми на работата на учителите в интеркултурна среда, отразяваща нивото на социокултурната им компетентност. Проследяване на резултатите в практическата дейност на преминалите обучение за формиране на знания умения и компетентности за работа в интеркултурна среда.

Основни обобщени акценти: Социокултурната компетентност на учителя придобива ново стойностно ниво поради емигрантската вълна заляла Европа и все по-голямата заплаха от терористични актове. Уменията за работата в интеркултурна среда е най-ефективният начин за формиране на нагласа за разпознаване и приемане различието. Счита се, че наличието на ясен и ресурсно осигурен рефлексивен модел на учителя за социокултурна компетентност способства в максимална степен за вътрешна познавателна мотивацията на учителите за междукултурна рефлексия.

Ценностно ориентираният подход е допълнителен към целеполагащия рефлексивен подход за работа на учителите от етнически смесените райони. Получените знания се извеждат като фактор, подпомагащ учителите в процеса на изграждане на собствена педагогическа практика за работа в интеркултурна среда. Отбелязва се, че е по-добре да се прилагат новите педагогически практики с цел подобряване на взаимоотношенията в училищната общност. Но се отчита, че в България без институционална помощ не е възможно да постигнат цялостни и трайни резултати. Повечето училища с активна

намеса на директорите в плановете за квалификация имат специални обучения за изграждане на социокултурни умения.

➤ **Технологична рамка на фокус – групите с учители**

- **Ключови думи:** социокултурна компетентност на учителя, култура, ценности, ценностни ориентации, образование, межкултурна рефлексия, модел, институции, етнопедагогически и етнопсихологически маркери на образователната среда, етнически маркери на образователната среда.

- **Методология**

През периода от 30.11. до 02.11.2016 г. в Санаторно-оздравителен комплекс "Камчия" Варна, бяха проведени седем фокус групи с директори от Бургаска, Сливенска и Ямболска области. Изследователската работа беше проведена като заключителен етап от етнопсихологическият експеримент. Емпиричната работа осъществих в три области.

Основен акцент бе подготовката на учителите за работа в етнически смесени региони и създават добра основа за сравнителен анализ. Изискването за участниците във фокус групите беше да са директори и заместник директори на училища, чиито учители са участвали в „Обучение на учители за формиране на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда” по проект BG051PO001-3.1.03-0001 “Квалификация на педагогическите специалисти” по Оперативна програма “Развитие на човешките ресурси”.

- **Извадка**

В седемте фокус групи взеха участие общо седемдесет и пет директори(75) и заместник директори на училища от които двама (2) на начални, един(1) на военноморско средно училище, четирдесет (40) на основни, дванадесет (12) на средни и двадесет (20) на професионални гимназии. Участниците във фокус групите са с висше педагогическо образование със стаж над 20 г, предимно в средна метрическа възраст, с интереси в областта на развитие на образователната система и социокултурните взаимодействия в районите.

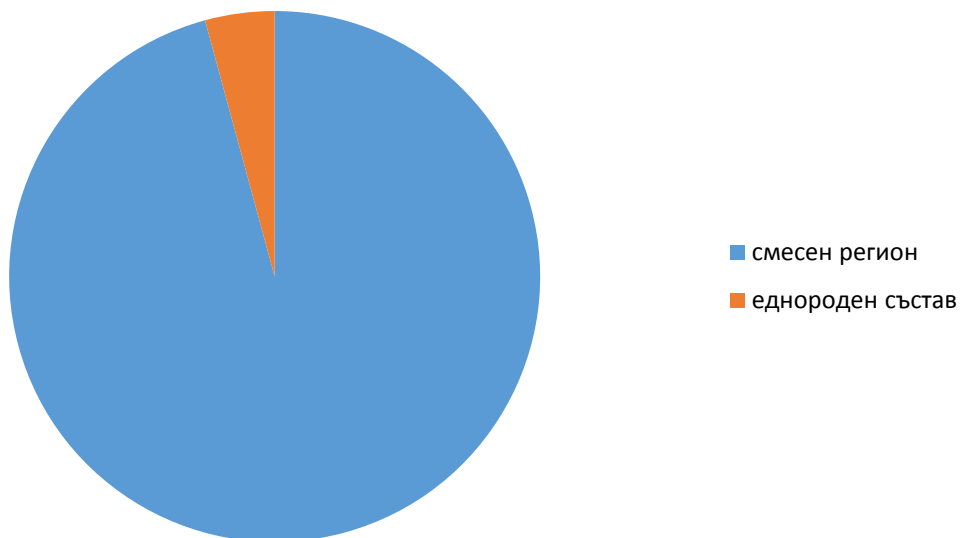
Директорите и заместник директорите участници, заемащи длъжността от 2013г. допълнително ги стимулира да бъдат активни участници във фокус групите и да споделят мнението си по въпросите, дискутирани от мен, в качеството ми на познат за тях от обученията модератор.

Участниците във фокус групите работят заедно и повечето се познават добре помежду си. За всеки от тях това беше поредно участие във фокус група.

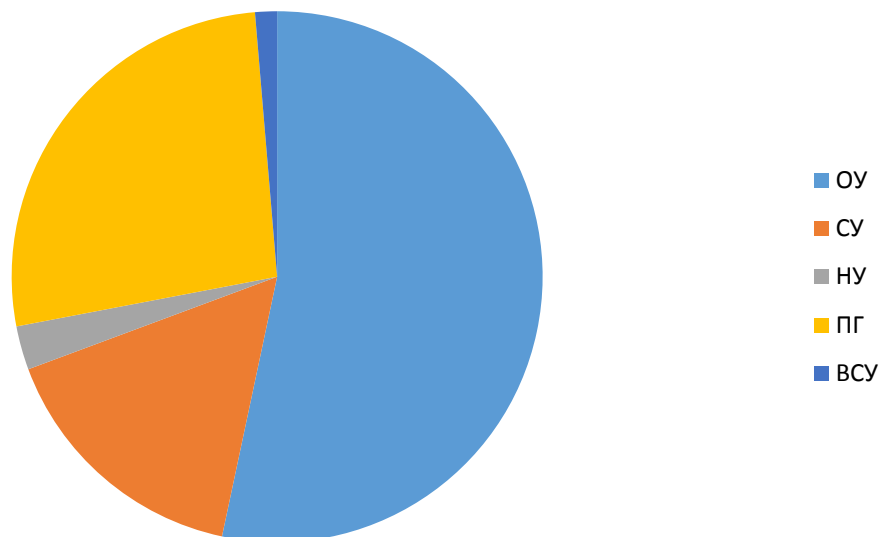
Общата тема на фокус групите бяха социокултурната компетентност на учителя, ценностите в съвременното българско общество, разгледани през призмата на етническата картина на България и позицията на училището като център на месната общност в етнически смесените райони. / разноетнически/ Тази тематика им е добре позната, те са участвали в планирането на изследваният проект и в последващите действия за внедряване в училищната практика на придобитите умения от участниците. Конкретните теми, дискутирани по време на фокус групите, които имаха продължителност деветдесет минути, бяха: образованието; квалификационните модели; социокултурната компетентност; етнопедагогическите подходи; межкултурната рефлексия; професионални и личностни компетентности на

учителите; етническите общности; културата; институциите; доверието между хората в общността; религията.

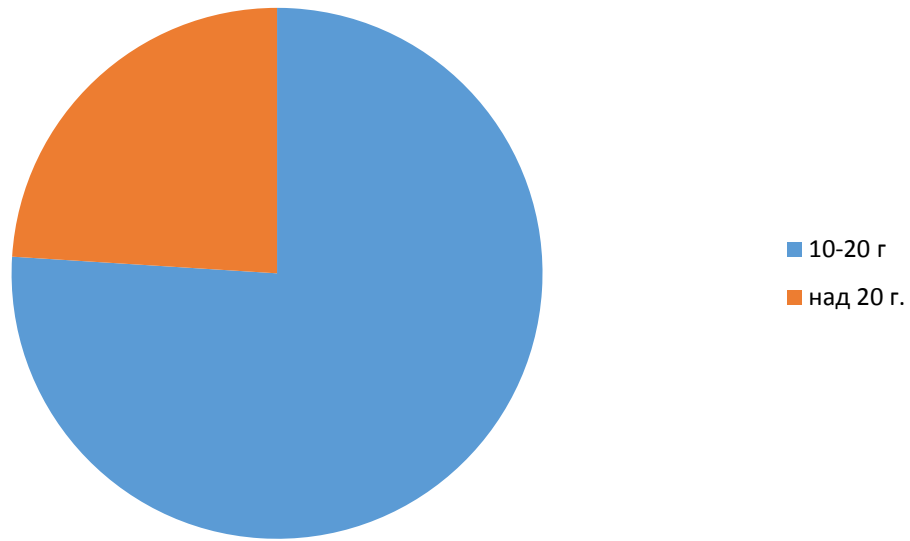
етнически състав на средата

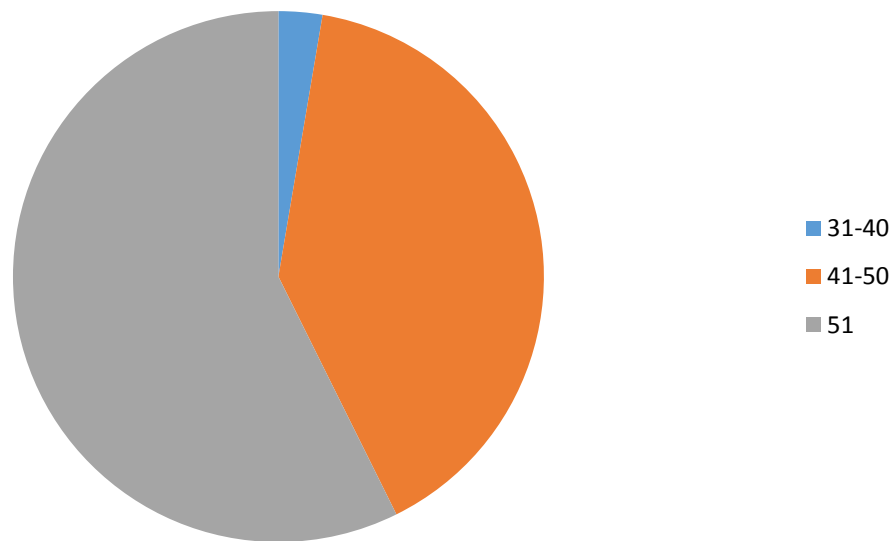
месторабота

педагогически стаж

възраст

Проучването имаше за цел да изясни резултатите, ползите и въздействието от обученията за работа в интеркултурна среда. 98,6% от участвалите в проучването директори и заместник директори смятат, че получените знания подпомагат учителите в процеса на изработване на собствена педагогическа практика за работа в интеркултурна среда. Прилагането на новите педагогически практики повишава успеха на учениците в класа/училището според 92,8% от респондентите, а 97,1% от тях смятат, че новите практики подобряват взаимоотношенията в училищната общност.

ИЗВОДИ

На основата на експерименталните данни, получени на констатиращия и контролен етап, както и резултатите от техния анализ, могат да се направят следните изводи:

А. Изводи в научно-теоретичен план:

- Разработен е рефлексивен емпирико-теоретичен модел за социокултурна компетентност на учителя в системата на българското образование (спрямо ЗПУО и съпътстващите го държавни образователни стандарти – 2016).
- Описание и анализ на лична рефлексивна етнопсихологическа технология и техника (личностен аспект на рефлексията).
- Изведени етнопедagogически показатели за социокултурна компетентност на учителя в интеркултурна образователна среда.

Б. Изводи в приложно-практически план

- Представена е и емпирично обоснована етнопсихологическа емпирико-теоретичната парадигма за разработване на рефлексивен модел в системата на образователното взаимодействие спрямо социокултурната компетентност на учителя (в българското образователно пространство).
- Разработена и апробирана е серия от типови рефлексивни задачи (по рефлексивния подход на И. Колева) за формиране на социокултурна компетентност на учителя.
- Разработен и апробиран е вариант на диагностичен срез спрямо резултатите от проведено рефлексивно обучение с учители в условията на интеркултурна образователна среда (по И. Колева).
- Изведени и формулирани са качествени и количествени показатели за социокултурна компетентност на учителя спрямо Закона за предучилищното и училищното образование (2016) и съпътстващите го държавни образователни стандарти.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Продуктивната образователна технология, необходима за развитието на рефлексивния модел на учителя за социокултурна компетентност се определя от етнопсихологически подход.

Етнопсихологическият подход определя технологията на формите на етнопедагогическо взаимодействие в интеркултурна образователна среда..

Дори да е новаторско междудисциплинарно направление, то се подчинява на принципа на приемственост в науката. На това основание можем да приемем всичко положително от многото съществуващи подходи – когнитивен, системен, програмно-целев, дейностен, синергетичен, рефлексивно-синергетичен, компетентностен, интерактивен, конструктивистки и др., и да търсим съответствие на това, което въвеждаме, поради непрекъснатите промени, настъпващи в образованието, науката и т.н.

Тук следва да отбележи, че това много зависи и от позитивните когнитивни/емоции и познавателна вътрешна мотивация на учителя.

Освен това в днешното технологично общество информационните технологии позволяват да се моделират прецизно различни идеи и по този начин да се решават много от стоящите пред учещите се проблеми за образователно взаимодействие в интеркултурна среда.

Работата електронна среда на обучение с наличието на математическото и дидактическото моделиране присъства все повече във всяка интелектуална дейност и затова води до големи възможности за активизиране на учещите се.

В тази насока рефлексивният модел, съобразен с всичко позитивно в съществуващите в исторически и антропологични аспекти образователни парадигми, свързани с обучението, ще води до сигурност в придобитите умения, необходими в училищния живот.

Обобщавайки получените резултати от изследването, стигам до заключението, че подходът дава основание да се търси в бъдещите квалификационни действия на национално, регионално и училищно ниво, надграждане, свързано с обогатяване на посочения рефлексивен модел за социокултурна компетентност, необходим за позитивно развитие на интеркултурния диалог в образователната ни система.

ОСНОВНИ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

А. Приноси с научно-теоретичен характер.:

- Разработен и апробиран е оригинален рефлексивен емпирико-теоретичен модел за социокултурна компетентност на учителя в системата на българското образование (спрямо закона за предучилищното и училищното образование /МОН/ и съпътстващите го държавни образователни стандарти – 2016).
- Представен е оригинален модел на лична рефлексивна етнопсихологическа технология и техника (в личностен аспект на дидактическата рефлексия).
- Разработени и апробирани са етнопедагогически показатели за социокултурна компетентност на учителя.

Б. Приноси с практико – приложен характер:

- Разработена и апробирана етнопсихологическа емпирико-теоретичната парадигма на рефлексивен модел в системата на образователното взаимодействие, спрямо социокултурната компетентност на учителя (в българското образователно пространство).
- Разработена е серия от оригинални типови рефлексивни задачи (по рефлексивния подход на И. Колева) за формиране на социокултурна компетентност на учителя.
- Разработен и апробиран вариант на диагностичен срез, спрямо резултатите от проведено рефлексивно обучение с учители в условията на интеркултурна образователна среда (по И. Колева).
- Представен частичен емпирико- теоретичен модел за мониторинг, спрямо качествени и количествени показатели за социокултурна компетентност на учителя. / по Закона за предучилищното и училищното образование (2016) и съпътстващите го държавни образователни стандарти./

ПУБЛИКАЦИИ ПО ТЕМАТА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

1. Зарев, П., „Осигуряване на качеството на изпълнение на обученията (в т.ч. „Обучение на учители за формиране на знания, умения и компетентности за работа в интеркултурна среда”) чрез прилагане на изискванията за избор на изпълнители посредством открита процедура по ЗОП” Научно списание : „Стратегии на образователната и научната политика“ – МОН . Година XXII Книжка 2. 2014, С.
2. Зарев, П., " Елементи на социокултурната компетентност на учителя в съвременните социални реалности", сборник публикации: Съвременни предизвикателства пред педагогическата наука, Международна конференция, София 6-8, юни 2014
3. Зарев, П., «Етнопсихологическа парадигма за решаване на образователни цели и проблеми“, сборник публикации „Постмодерните предизвикателства" СУ, С. 2014
4. Зарев, П., “Рефлексивная модель учителя для социокультурной компетенции”, сб. "Научные достижения и перспективы психологии XXI века", МОН, Р. Казахстан, Карагандинский Государственный Университет", 2015г.

✓ Участие в кръгли маси на национално равнище по темата на дисертационният труд

- Цанова, Н., *Зарев, П.*, Кременска, А., Андреева, А.,: „Целеполагане и координация на държавните образователни стандарти по Закона за предучилищното и училищното образование“, презентация на Национален форум „Средното образование през погледа на университетските преподаватели от областта на педагогиката и педагогика на обучението по: предизвикателство или необходимост“, СУ, МОН София 2016 г.
- Зарев, П., Андреева, А.,:“Предизвикателства пред проекта на Държавен образователен стандарт за статута и професионалното развитие на учителите, директорите и другите педагогически специалисти“, презентация на Национален форум „Средното образование през погледа на университетските преподаватели от областта на педагогиката и педагогика на обучението по: предизвикателство или необходимост“, СУ, МОН София 2016 г.

ANNOTATION

In the context of Petar Karamfilov Zarev's scientific research, author of the thesis: "Reflexive model of the teacher for socio-cultural competence", a summarized empiric-theoretical reflexive model is presented at the system of educational interaction to the sociocultural competence of the teacher. The thesis is a manuscript for the award of educational and scientific degree "doctor", in scientific department: code number 3.1 "Sociology, Anthropology and Cultural Sciences". The public defense of the thesis will be on 05.09.2017 at 17:00 at Sofia University. In the introduction of the thesis the actuality and the significance of the empirical-theoretical ethno-psychological research is justified. The thesis is divided into four chapters. In the first chapter of the thesis is clarified the content of reflection and its impact in an educational environment, motivational didactic reflexion in a communicative and personal aspect is also considered. In the second chapter of the thesis the subject matter is clarified within the established intercultural environment. In the third chapter a research module is presented: Reflexive model of the teacher for socio-cultural competence and the phases of the experimental program. It is in the fourth chapter where a qualitative expert ethno-psychological and ethno-pedagogical analysis is presented (personal reflexive technique) and a graphic design of the empirical-theoretical reflexive model. The conclusion draws implications and recommendations. Conceptual formulations of the ethno psychologist pedagogical experiment of the thesis are encoded with reflexive approach. The scientific news and significance of the experimental program are:

- the peculiarities and the key factors of the socio-cultural competence of the teacher are revealed as determinative of the state of permanent professional development and potential reserve to improve the professional, educational and general cultural practice;
- the expediency from the use of the reflexive approach as the theoretical and methodological foundations of forming the sociocultural competence of the teacher was justified;
- a model of socio-cultural competence of the teacher has been developed, including motivation-targeting, organizational and technological criteria and criteria for correction and evaluation of its competence;
- a reflex model of socio-cultural competence of the teacher has been developed, which is a combination of three blocks: an educational task, methodological block and block of conditions.

The practical meaning of the experiment is determined by the development, justification and realization of a "reflexive model" for the configuration of socio-cultural competence of 4111 teachers at national level.

The leading indicator of the effectiveness of the model is the transition of participants in the experiment at a higher level of forming sociocultural competence, which is estimated based on three indicators: 1) cognitive (socio-cultural knowledge); 2) operational-technological (socio-cultural skills); 3) Personal (professional qualities: intercultural communication, intercultural empathy, intercultural reflexion).

Keywords: *Socio-cultural competence of the teacher, culture, values, orientations of values, education, intercultural reflexion, model, institutions, ethno-pedagogical markers of the educational environment, ethnic markers of the educational environment.*